

Әбиемнең серле сандыгы

ТАТАР ХАЛКЫНЫҢ БИЗЭНУ ӘЙБЕРЛӘРЕ

Төзеде Назмиева Г.В

АЛКА - БАРЛЫК ТАТАР ХАТЫН - КЫЗЛАРЫ АРАСЫНДА ИҢ КИҢ ТАРАЛГАН БИЗӘНҮ ӘЙБЕРЕ.
АЛКАЛАРНЫҢ АЕРЫМ ТӨРЕ ӘЛЛӘ НИ ӘҖӘМИЯТЛЕ БУЛМАГАН. ҺӘРКЕМ ҮЗЕНӘ ОШАГАНЫН
САЙЛАП АЛГАН. ГОМУМӘН АЛГАНДА, ЧАГЫШТЫРМАЧА ЗУР БУЛМАГАН АЛКАЛАР ТАККАННАР

- **Чулпы** - төрле яштыга татар хатын-кызлары яратып куллана торган бизәнү әйбере. Аны яшүсмер чактан тага башлаганнар. Гади генә юл белән кара бауга бәйләнгән яки тоташтырып тегелгән бер-ике, кайчагында аннан да күбрәк эре көмеш акчалардан торган чулпыларны, билдән астарак төшөп торырлык итеп чәч толымнарына бәйли торган булганнар. Чәч тәңкәсе яисә тезмә - кызларның чәчләренә тага торган бизәнү әйбере. Ул 2-3 см киңлектә, 80 см озынлыкта тар гына ике киндер тукыма кисәгеннән, ефәк тасмадан яки укалы тасмадан тора.

**БЕЛЭЗЕК. БЕЛЭЗЕКЛЭР ТӨРЛЕ БУЛА: БЕРЕНЧЕСЕ ТОТАШ КИСЭКТЭН ЯСАЛГАН
БЭМ ЧЫЛБЫР РЭВЕШЕНДЭГЕ ИКЕ - ӨЧ ШАР ВАТЫГЫ КИСЭКЧЭЛӨРЕННЭН
ТОТАШТЫРЫП ЭШЛЭНГЭН БЕЛЭЗЕКЛЭР; ИКЕНЧЕСЕ - ТӨРЛЕ ЧЫЛБЫР
ФОРМАСЫНДАГЫ БИЗЭКЛЭРДЭН ЯСАЛГАН.**

□ Каптырма - казан татарларның төрле типтагы киң таралган бизәнү әйбере. Шулар арасынан игътибарга лаек булганын - ир - атларның күптөрле ташлардан үрөп яки чүкеп бизәлгән 5 - 7 см зурлыгындагы бил каешы каптырмасын күрсәтеп үтәргә мөмкин. Икенчесе - шулай ук киң таралган, хатын - кызларның зурлыклары белән аерылып торган камзул һәм беләзек каптырмалары.

"Во шибере" - Воротничок из золота.
Серебряные вставки из янтаря.
Серебряный XIX в.

"Во шибере"
Золотые вставки из янтаря.
XIX в. Россия

"Во шибере" - серебро
XIX в. Россия

Воротничок из золота и серебра.
Серебряные вставки из янтаря.
XIX в.

Пара серебристых колец из шибера.
Золотые вставки из янтаря.
XIX в.

Серебряные кольца из шибера.
Золотые вставки из янтаря.
XIX в.

Из украшений женской одежды примечательны старинные шейные украшения - во шибере (парные застежки, подвески). Это парные застежки со стилизованными от них цепочками с фигурными бляшками и крупными подвесками. Застежки пришивались к поясу с помощью шелковых ниток, свисавших на шее свободно по рубашке. Носились же украшения шеями во все времена и сезоны. Во шибере подразделяется на 2 типа застежки: только из металла и из металла с украшениями. Подвески бывали с цепочкой из от одной до трех - это зависит от шибера - и от того до каких размеров, которые носились шеями. Наиболее распространены с янтарем цепочками.

Во шибере состоят из трех частей: застежки, пришивавшейся к рубашке, цепочки, спускающейся до середины груди, и крупных подвесок блях, завершающих цепочку. Застежки обычно состояли из двух створок с крючком и петлей. Формы их - как стилизованный, так и скандинавский - довольно разнообразны. Это кольца, прямоугольные, овальные и др. Многие из бляшек старинные металлические, стилизованные, асимметричные и др. Но застежки во шибере особенно художественно выполнены в скандинавском, украинском стиле. Как правило, крупные янтарные круглой, овальной или квадратной формы со стилизованными или изобразительными узорами размещались поперек створок застежки.

ЙӨЗЕК-ТАТАР КЫЗЛАРЫНЫН ЯРАТКАН БИЗӘНҮ
ӘЙБЕРЕ БУЛГАН. БАЙ ХАТЫН КЫЗЛАРЫ АНЫ
КӨНЛЕККӘ КИСӘ, АВЫР ХӘЛЛЕЛӘРӘ БӘЙРӘМДӘ
ГЕНӘ КИЯ АЛГАН.
АЛАР АЛТЫННАН, КӨМӨШТӘН ЭШЛӘНГӘН.
КЫЙММӘТЛЕ ТАШЛАРДАН КУЕЛГАН. КЫЗЫЛ,
ЗӘНГӘР ТАШЛЫЛЫЛАРЫ АЕРУЧА ЯРАТЫЛЫП
КИЕЛГӘН. ШУЛАЙ УК БИЗӘКЛЕ , ТӨРЛЕ ЯЗУЛЫ ДА

□ **Хәситә - татар хатын - кызларының киң таралган бизәнү әйбере булып санала. Аны сул жылкә аркылы уң кулга кигәннәр һәм ул, орден тасмасы кебек, күкрәкне әйләндереп алган. Гадәттә, хәситәне 5 - 10 см киңлектәге, 30 - 35 см озынлыктагы тар буын формасында, тотрыклы һәм каты булып торсын өчен аскы өлешенә катыргы куеп, төсле (еш кына сары төстәге) тукумадан теккәннәр. Аның култык астына туры килгән урынына дога язылган янчык (бөти) тегеп куя торган булганнар.**

МУЕСАЛАР-ШУЛАЙ УК ТӨРЛЕ БУЛГАН ҺӘМ БИЗӘНУ ӘЙБЕРЛӘРЕ АРАСЫНДА КИҢ
ТАРАЛГАН.АЛАР ТӨРЛЕ КЫЙММӘТЛЕ ТАШЛАРЛАДАН ЭШЛӘНГӘН.ТӨРЛЕ ФОРМАЛАРДА
БУЛГАН.АЛЛЫ-ГӨЛЛЕ МУЕСАЛАР ТАТАР КЫЗЛАРЫНА БИК КИЛЕШ

Брошки-иң кыйммәтле бизәнү әйберләренең берсе.бай хатын кызлары гына үзләренә бу байлыктарны рөхсәт итә алганнар.алар шулай ук алтын көмөштән эшләнгән. төрле матур бизәкләр төшерелгән.

МЕНЭ АЛАР НИЧЕК МАТУР КҮРЕНГЭННЭР

